

dersdeo

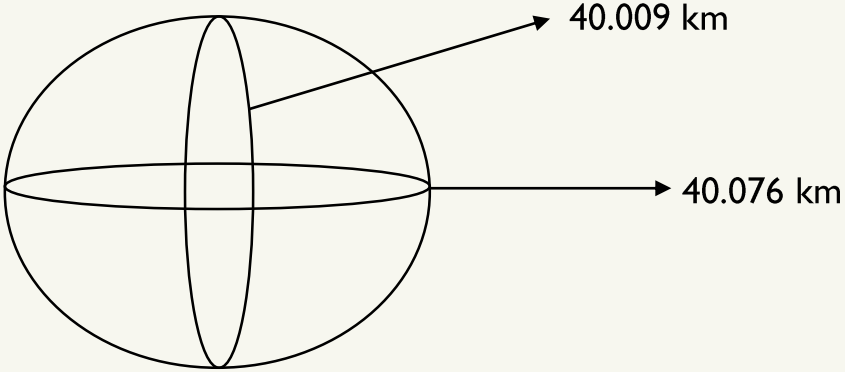
öğrenmenin en kolay yolu ol!

COĞRAFYA

COĞRAFİ KONUM (DÜNYA'NIN ŞEKLİ VE HAREKETLERİ)

Dünya'nın Şekli

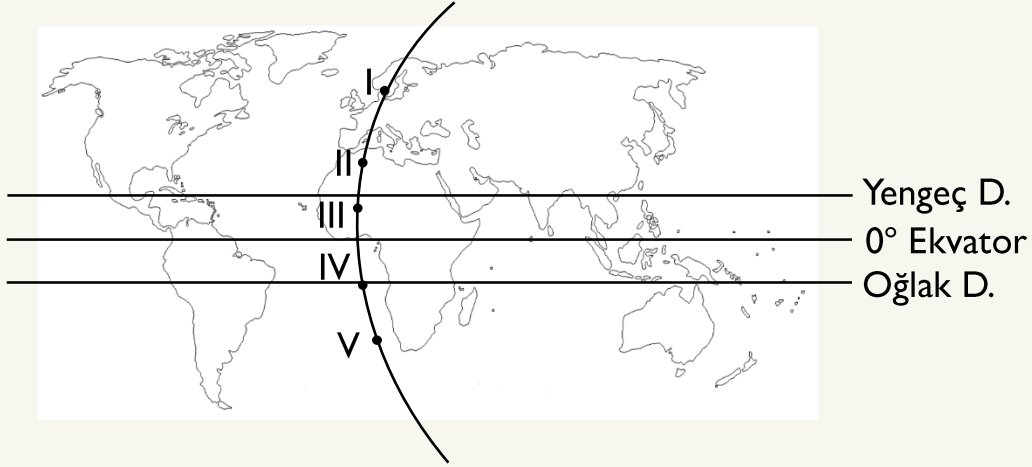
Dünya tam bir yuvarlak değil; kutuplardan basık, ekvatorundan şişkin bir şekle sahiptir. Bu şekle **geoid** adı verilir.

Dünya'nın geoid olmasının temelde iki sonucu vardır:

- Ekvator çevresi, kutuplar çevresinden geniştir.
- Yer çekimi kutuplara gidildikçe artar.

ÖRNEK

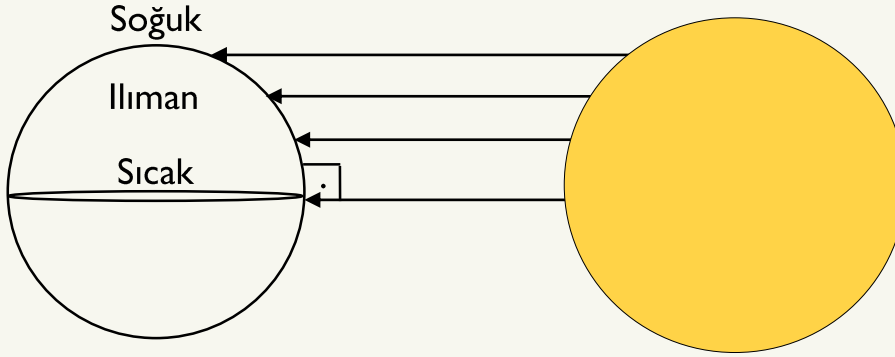

Yandaki dünya haritası üzerinde işaretlenen yerlerden hangisinde yer çekimin en az olması beklenir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Aynı zamanda Dünya yuvarlak (küre) şeklindedir. Küresel olmasının sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

1) Güneş ışınlarının geliş açısı ekvatorдан kutuplara doğru azalır. Buna bağlı olarak:

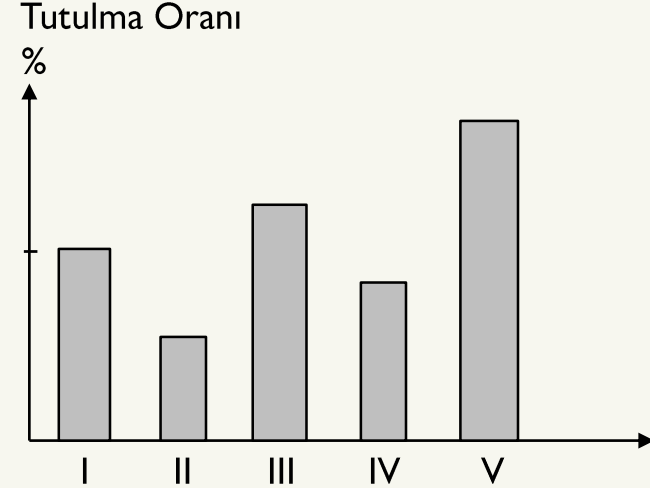

- Ekvator çevresi sıcak olurken, sıcaklık kutuplara doğru azalır.
- Güneş ışınlarının tutulma oranı kutuplara doğru artar.

ÖRNEK

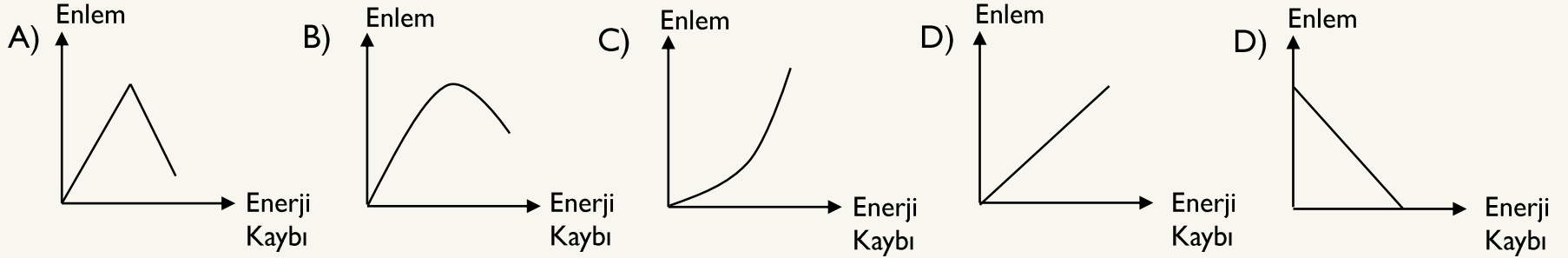
Güneş ışınlarının atmosfer içerisinde aldığı yolun uzaması, tutulma oranını artırır. Güneş ışınlarının geliş açısı daraldıkça alınan yolun uzadığı göz önüne alınırsa, tutulma oranı grafiği verilen merkezlerden hangisi kutuplara daha yakındır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

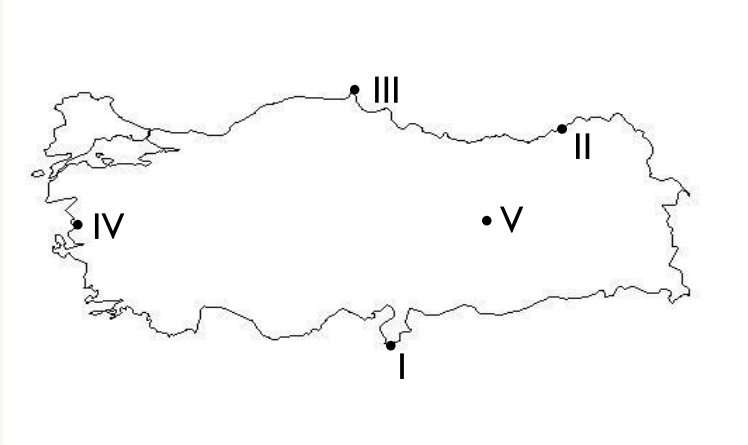
ÖRNEK

Dünya küre şeklinde olduğu için Güneş ışınlarının geliş açısı Ekvator'dan kutuplara doğru daralır, buna bağlı olarak atmosfer enerji kaybı kutuplara doğru artar. Bu duruma göre, enerji kaybı – enlem arasındaki ilişkiyi gösteren grafik aşağıdakilerden hangisidir?

- Bitki, hayvan türleri, insanların yaşam koşulları kutuplara doğru değişim gösterir.
- Denizlerdeki tuzluluk oranı kutuplara doğru azalır.

ÖRNEK

Yandaki Türkiye haritası üzerinde verilen merkezlerle ilgili aşağıdaki özelliklerden hangisi enlemle açıklanabilir?

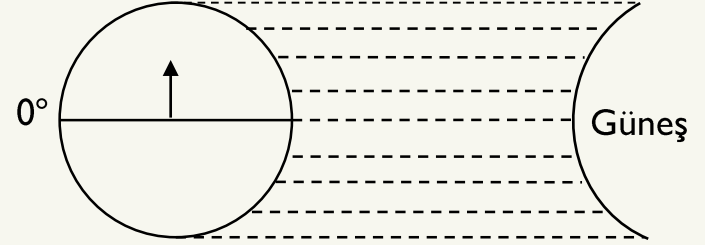
- A) I. merkezin III. merkezden sıcak olması.
- B) Aynı tarım ürününün IV. merkezde V. merkezden önce olgunlaşması.
- C) Kışın II. merkezin V. merkezden sıcak olması.
- D) II. merkezin III. merkeze göre daha fazla yağış alması.
- E) IV. merkezde kıyının girintili çıkıntılı olması.

- Ekvator çevresi sıcak olduğundan T.A.B.M (termik alçak basınç merkezi), kutuplar çevresi soğuk olduğundan T.Y.B.M (termik yüksek basınç merkezi) oluşur.
- Kutuplara gidildikçe;
 - Kalıcı kar alt sınırı,
 - Orman üst sınırı,
 - Yaşam üst sınırı,
 - Tarım üst sınırı gibi sınırlar deniz seviyesine yaklaşır.
- Kutuplara gidildikçe atmosfer tabakası incelir.

ÖRNEK

Dünya'nın şeklinden dolayı Güneş ışınları ekvatorundan kutuplara doğru, her enleme 1° daha eğik açıyla gelir. Bu olay sonucunda şekilde ok yönünde hareket eden bir kişi aşağıdakilerden hangisinde bir değişiklik gözleyemez?

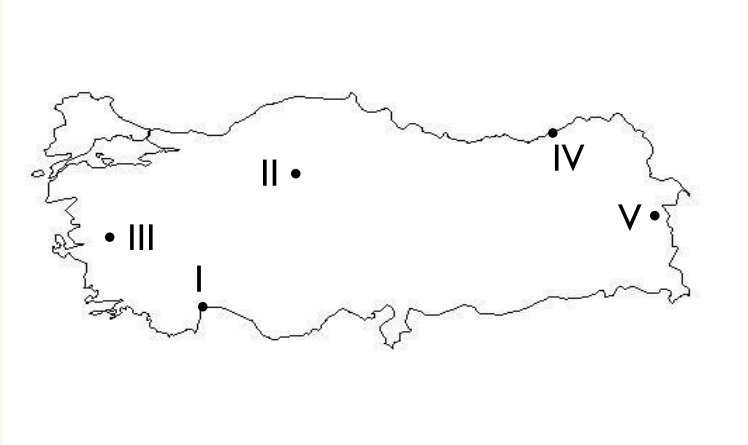
- A) Denizlerin tuzluluk oranlarında
- B) Sıcaklık değerlerinde
- C) Bitki örtüsünde
- D) Kalıcı karların alt sınırında
- E) Sürekli rüzgarların sapma yönünde

2) Çizgisel hız ekvatorndan kutuplara doğru azalır. Buna bağlı olarak;

- Şafak-gurup süresi kutuplarda daha uzundur.

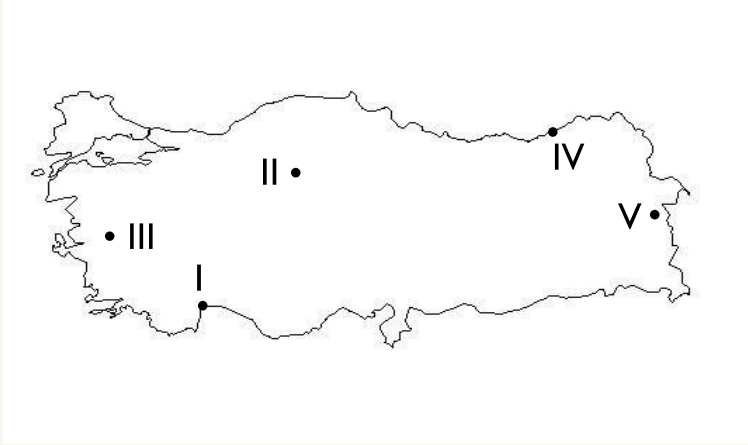
ÖRNEK

Yandaki haritada verilen yerlerden tan ve grup süresi uzunluğu hangi ılıkta doğru olarak verilmiştir?

- A) $I < III < V < II < IV$
- B) $I < II < V < IV < III$
- C) $II < III < V < I < IV$
- D) $IV < II < V < III < I$
- E) $V < IV < II < III < I$

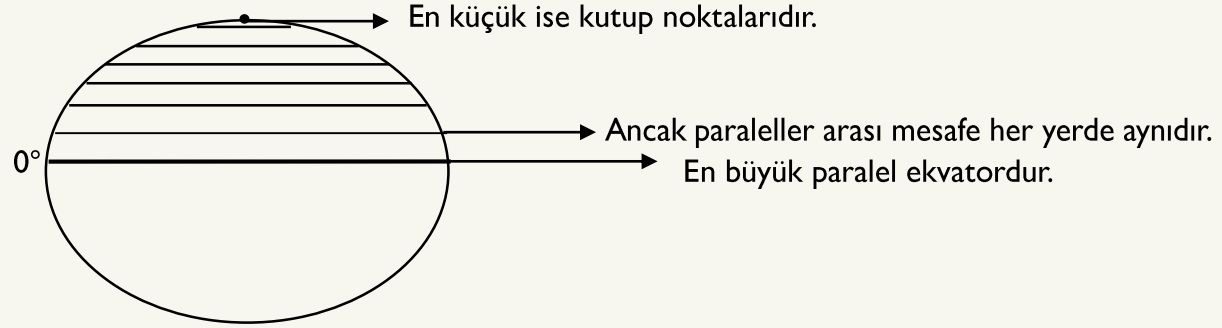
ÖRNEK

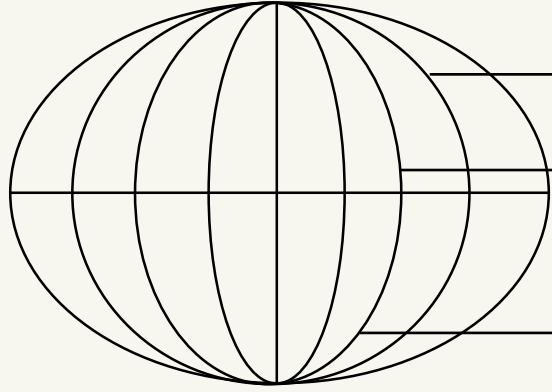
Dünya'nın eksenini etrafındaki dönüş hızı Ekvator'dan kutuplara doğru azalır. Buna göre, haritada işaretli merkezlerin hangisinde Dünya'nın eksenini etrafındaki dönüş hızı daha fazladır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- Meridyenler arası mesafe kutuplara doğru azalmasına rağmen iki meridyen arası zaman farkı 4 "da sabitlenir.
- 3) Haritalarda hata ve bozulmalar olur.
- 4) Yerden yükseldikçe görüş alanı genişler.

- 5) Dünya'nın tam yarısı karanlık, tam yarısı aydınlık olur.
- 6) Dünya'nın gölgesi Ay üzerine daire biçiminde düşer.
- 7) Paralel ve meridyenler Dünya'nın şekline göre çizilmişlerdir.

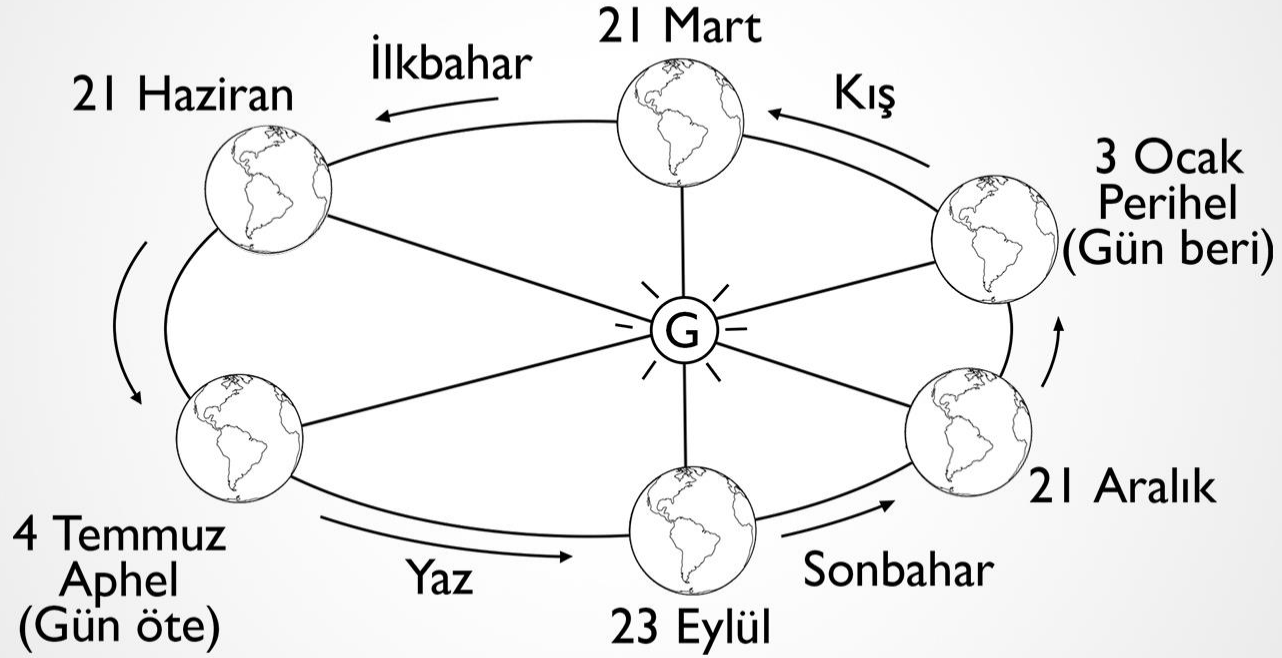
Meridyenlerin boyları eşittir.

Ancak aralarındaki mesafe kutuplara doğru daralır.

Ardışık iki meridyen arası zaman farkı her yerde 4'dür.

Yıllık Hareket ve Eksen Eğikliği

Dünya'mız yıllık hareketini eğik eksenle 365 gün 6 saatte tamamlar.

Eksen eğikliği ve yıllık hareketin sonucu olarak;

I) Yıl içinde güneş ışınlarının, geliş açısı değişir. Işığın geliş açısı değiştiği için mevsimler oluşur.

- Sıcaklıklar değişir ve sıcaklık farklılıkları oluşur.
- Sıcaklık farkına bağlı olarak fiziksel çözünme oluşur.
- Sıcaklık farkı basınç farkına neden olur.
- Basınç farkı muson rüzgarlarını oluşturur.
- Işığın geliş açısı değiştiği için gölge boyları değişir.

ÖRNEK

Herhangi bir yerde yıl içinde;

- Güneş ışınlarının yere değme açısının,
- Güneş'in ufuk düzlemindeki yüksekliğinin

değişmesinin nedeni ile, aşağıdakilerden hangisini ortaya çıkaran neden aynıdır?

- A) Gece ve gündüz sıcaklık farklarının oluşması
- B) Gece – gündüz sürelerinin değişmesi
- C) Kutuplara doğru gidildikçe bitki örtüsünün farklı kuşaklar oluşturması
- D) Işınların atmosferde tutulma oranının kutuplara doğru artması
- E) Yer çekimi kuvvetinin Ekvator'dan kutuplara doğru artması

2) Aydınlanma çemberinin yeri değişir.

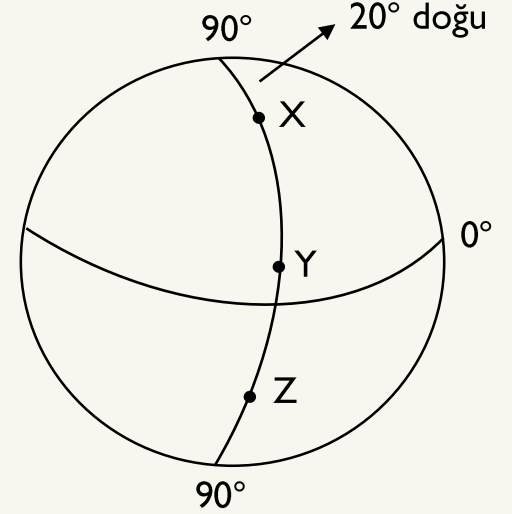
Aydınlanma çemberi yer değiştirdiği için;

- Güneşin doğuş-batış yer ve zamanı değişir.
- Yıl içinde gündüz uzunlukları değişir.

ÖRNEK

Şekilde 20° doğu boylamında yer alan üç farklı merkez verilmiştir. Bu merkezlerde Güneş'in yıl boyunca aynı anda doğması ve batması olanaklıdır mıdır, neden?

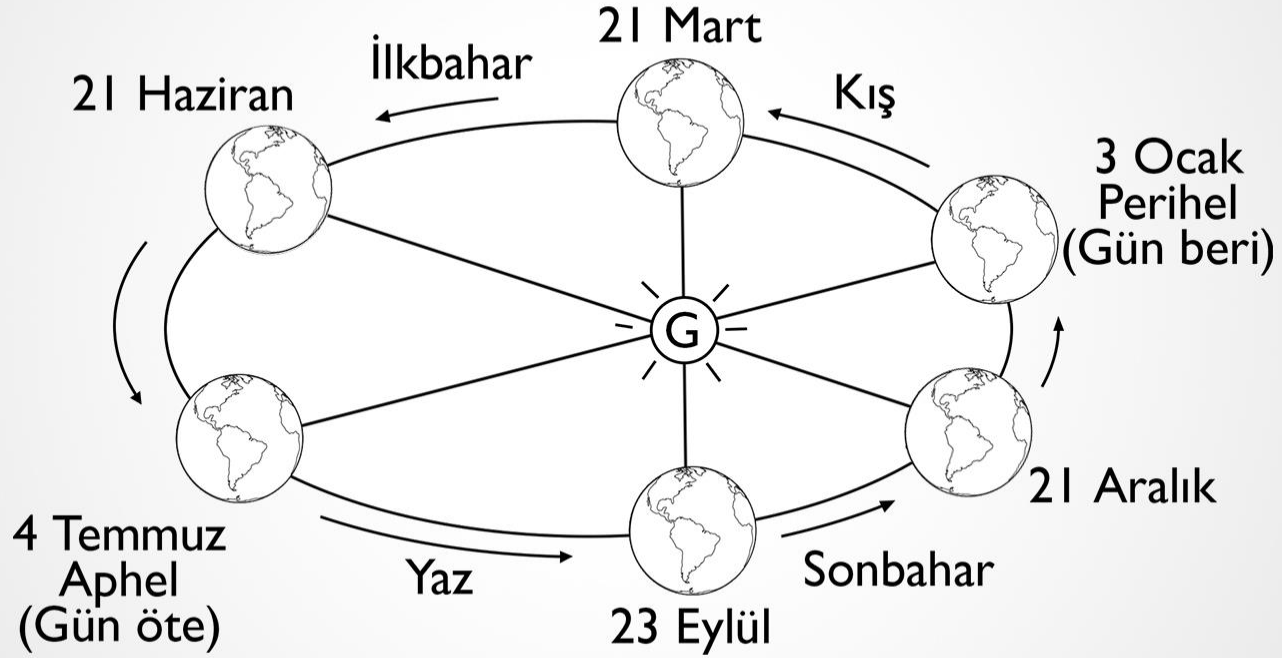
- A) Olanaklıdır. Çünkü yerel saatleri aynıdır.
- B) Olanaklı değildir. Çünkü doğu yarımkürede yer alırlar.
- C) Olanaklıdır. Çünkü güneş ışınlarını aynı açı ile alırlar.
- D) Olanaklı değildir. Çünkü Dünya'nın eksen eğikliği nedeniyle gece – gündüz süreleri farklıdır.
- E) Olanaklıdır. Çünkü başlangıç meridyenine eşit uzaklıkta yer alır.

ÖRNEK

Türkiye’de en uzun gündüz yaşanırken Yeni Zelanda’da en kısa gündüz yaşanmaktadır. Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dünya’nın yörüngesinin elipsoid şekilde olması
- B) Boylamlarının farklı olması
- C) Dünya’nın geoid şekilde olması
- D) Yer ekseninin yörünge düzlemine eğik olması
- E) Türkiye’nin bir yarımada olması, Yeni Zelanda’nın ise adalar üzerinde yer alması

3) Güneş ışınlarının dik geldiği yerler değişir. Bu durum 4. önemli tarih olan ekinoks ve solstis tarihlerinin oluşmasına neden olur.

Solstis tarihleri: 21 Haziran ve 21 Aralık

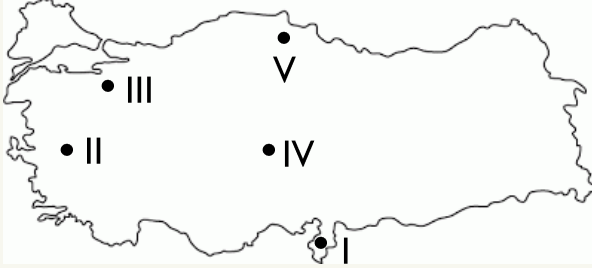
Ekinoks tarihleri: 21 Mart ve 23 Eylül'dür.

21 Haziran Durumu:

- Güneş ışınları Yengeç Dönencesi'ne öğle vakti dik açılarla gelir.
- Öğle vakti Yengeç Dönencesi'nde gölge boyu sıfır olur.
- KYK'de (kuzey yarım kürede) yaz, GYK' de (güney yarım kürede) kış başlar.
- Bu nedenle KYK'de gölge boyu en kısadır.
- Bu tarihte Türkiye, ışığı alabileceği en büyük açılarla alır ve gölge boyu öğle vakti en kısa konumdadır.

- Bu tarihte aydınlanma çemberi kutup dairelerinden teğet geçer. Bu nedenle;
- ❖ KYK'de en uzun gündüz yaşanır.
- ❖ Bu tarihte kuzeye gidildikçe gündüz süresi uzar.
- ❖ Aynı boylamdaki noktalardan kuzeyde olanda güneş erken doğar ve geç batar.
- ❖ Bu tarihten sonra KYK'de gündüzler kısaltmaya başlar. Ancak 23 Eylül'e kadar hala gündüz süresi geceden uzundur.

ÖRNEK

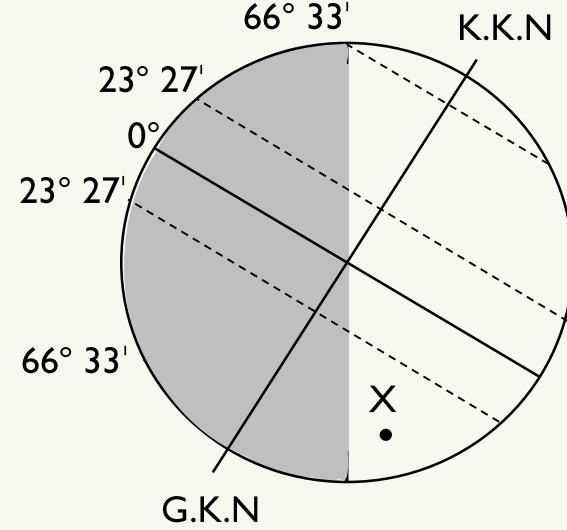
Yukarıdaki Türkiye haritasında bazı merkezler verilmiştir. 21 Haziran'da bu merkezlerle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. merkez Güneş ışınlarını en büyük açıyla alır.
- B) V. merkezin gündüz süresi en uzundur.
- C) II. ve IV. merkezlerdeki cisimlerin gölge boyları birbirine eşittir.
- D) V. merkezde gece – gündüz süre farkı en fazladır.
- E) III. merkezin gece süresi en uzundur.

ÖRNEK

Dünya'nın Güneş'e karşı şekildeki konuma geldiği bir günde, X noktası için aşağıda verilen özelliklerden hangisi yanlış olur?

- A) En uzun geceyi yaşar.
- B) Güneş ışınlarını alabileceği en dar açıyla alır.
- C) Bir cismin gölge boyu en uzun olur.
- D) Gece – gündüz süresini eşit yaşar.
- E) Kış mevsimi yaşanmaya başlanır.

ÖRNEK

Aşağıdaki tabloda üç kentin 21 Haziran'daki gece ve gündüz uzunlukları (saat) verilmiştir.

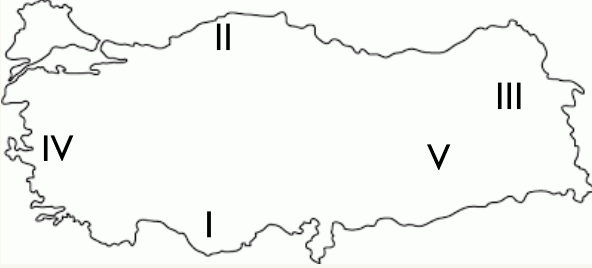
Kent	Gündüz Uzunluğu
I	13
II	9
III	17

Tablodaki bilgilerden, kentlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Ekvatora en yakın olan kent I. kenttir.
- B) II. kent diğerlerinden daha güneydedir.
- C) Yıl içinde gündüz süresi en az I. kentte değişir.
- D) I. kentte yaz yaşanırken II. kentte kış yaşanır.
- E) Yıl boyunca III. kentte gündüz süresi daha uzundur.

ÖRNEK

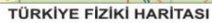
Dünya, yıllık hareketini eğik ekseninde yaptığı için gece ve gündüz süreleri her enlemde farklı değerler gösterir.

Yukarıda verilen beş yörenin hangisinde 21 Haziran tarihinde gece süresi diğerlerinden daha uzundur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

K A R A D E N İ Z

50 25 0 50 100
YATAY ÖLÇEK 1 : 2 200 000

Ölçe Sınırı	Ölçe Sınırı
Ölçe Sınırı	Ölçe Sınırı

Ölçe Sınırı Deniz - Göl

— Büyükşehir
— Başkent

Önemli Yerleşim Yeri

Yerleşim Yeri	_____
İletişim no (e-posta)	_____

 Datum: WGS84

1. Standard Parallel : 36°
2. Standard Parallel : 40°

Markaz Mendiyyet : 34'
KISALTMALAR
 B : 1000 Ton B : 1000 Ton

[illegible]

HARİTA GENEL KOMUTANLIĞI 2009 www.hgk

6

www.dorados

www.derSdeo.com

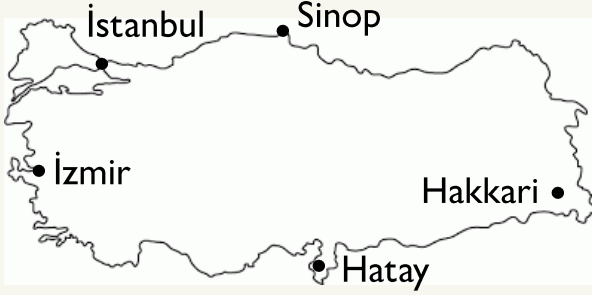
21 Aralık Durumu:

- Güneş ışınları Oğlak Dönencesi'ne öğle vakti dik açılarla gelir.
- Öğle vakti Oğlak Dönencesi'nde gölge boyu sıfır olur.
- GYK'de yaz, KYK'de kış başlar.
- Güneş ışığı Türkiye ve KYK'ye yıl içinde en küçük açılarla gelir. Bu tarihte gölge boyu öğle vakti en uzun konumdadır.

- Bu tarihte aydınlanma çemberi kutup dairelerinden teğet geçer. Bu nedenle;
- ❖ GYK'de en uzun gündüz, KYK'de ise en kısa gündüz yaşanır.
- ❖ Bu tarihte güneye gidildikçe gündüz süresi uzar.
- ❖ Aynı boylamdaki noktalardan güneyde olanda Güneş erken doğar ve geç batar.
- ❖ Bu tarihten sonra GYK'de gündüzler kısaltmaya başlar. Ancak 21 Mart'a kadar hala gündüz süresi gece süresinden uzundur.

ÖRNEK

Gece ve gündüz süreleri enlemlere göre farklılık gösterir.

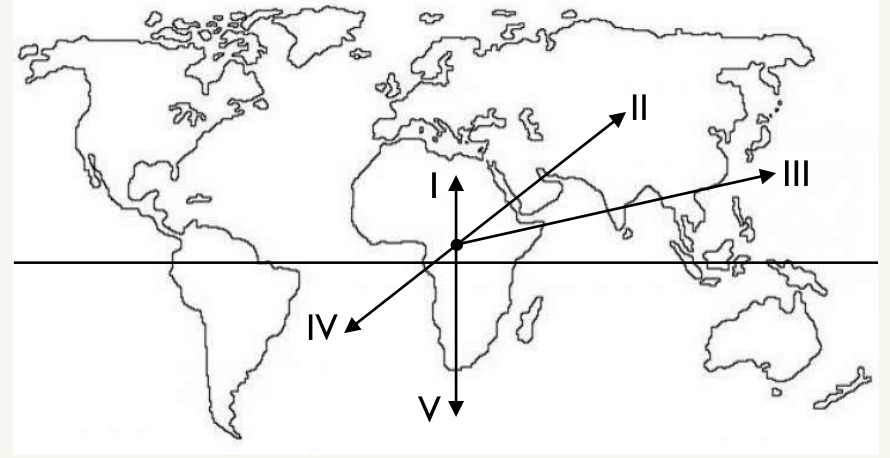
Buna göre 21 Aralık'ta haritada verilen merkezlerden hangisinde gündüz süresi en uzundur?

- A) İstanbul B) Hakkari C) Hatay D) İzmir Sinop

ÖRNEK

Yandaki harita üzerinde verilen A merkezinden 21 Aralık'ta beş farklı kişi oklar yönünde hareket etmektedir. Buna göre hangi ok yönünde hareket eden kişi A noktasına göre, gittiği yerde gündüz süresinin daha uzun, yerel saatin ise daha geri olduğunu gözleyebilir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

K	A	R	A	D	E	N	i	Z
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Ekinoks Tarihleri

21 Mart Durumu:

- Güneş ışınları ekvatora öğle vakti dik açıyla gelir.
- Öğle vakti ekvatorunda gölge boyu sıfır olur.
- KYK'de ilkbahar,
GYK'de sonbahar mevsimleri başlar.
- Bu tarihte aydınlanma çemberi kutup noktalarından geçer ve bu nedenle tüm dünyada gece gündüz eşittir.
- Aynı boylamdaki noktalarda Güneş aynı anda doğar ve batar.

K A R A D E N İ Z

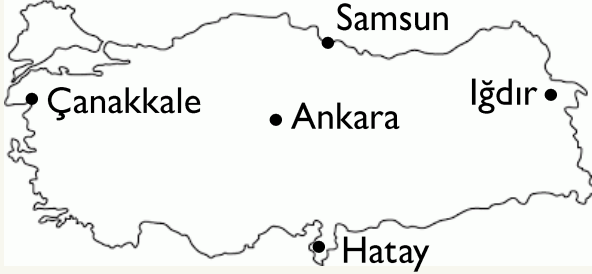
- Bu tarihten sonra Güneş ışınları KYK'ye dik gelmeye başlar.
- Bu tarihten sonra KYK'de gündüz süresi gece süresinden uzun olmaya başlar.
- Güneş ışınları 0° olan ekvatora 90° açıyla gelir, kuzeye ve güneye gidildikçe her enlem derecesinde 1'er derece açıyla küçülür.
- Bu tarihte Kuzey Kutup Noktası'nda 6 ay gündüz, Güney Kutup Noktası'nda 6 ay gece başlar.

23 Eylül Durumu:

- Güneş ışınları ekvatora öğle vakti dik açıyla gelir.
- Öğle vakti ekvatorunda gölge boyu sıfır olur.
- KYK'de sonbahar, GYK'de ilkbahar mevsimi başlar.
- Bu tarihte aydınlanma çemberi kutup noktalarından geçer. Bu nedenle tüm dünyada gece gündüz eşitliği yaşanır.

- Aynı boylamdaki noktalarda Güneş aynı anda doğar ve batar.
- Bu tarihten sonra Güneş ışınları GYK'de dik gelmeye başlar.
- Bu tarihten sonra GYK'de gündüz süresi gece süresinden uzun olmaya başlar.
- Güneş ışınları 0° olan ekvatora dik gelir, kuzeye ve güneye gidildikçe her enlem derecesinde l 'er derece açılarla küçülür.
- Bu tarihte Güney Kutup Noktası'nda 6 ay gündüz, Kuzey Kutup Noktası'nda 6 ay gece başlar.

ÖRNEK

Yukarıdaki haritada verilen merkezlerle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) 23 Eylül günü Güneş, en erken Iğdır'da batar.
- B) 21 Haziran günü gece ile gündüz süre farkının en az olduğu merkez Hatay'dır.
- C) 21 Mart günü Hatay'dan Samsun'a giden bir kişi gece süresinde bir değişim gözlemez.
- D) 21 Aralık günü Hatay'da Güneş, Samsun'a göre daha geç doğar.
- E) Çanakkale, Ankara ve Iğdır'ın çizgisel hızı hemen hemen aynıdır.

K A R A D E N i Z

